

MAX RÉE

- En dansker i Hollywood

I 1925 kom en ung dansker til Hollywood. Han hed Max Réé, og var da allerede et stort navn på Broadway. Han skulle seks år senere vinde Oscar-statuetten – ikke bare som den første dansker, men som den første skandinav!

De tidligste Hollywood-producenter bekymrede sig ikke stort om kostumernes udformning. Det var kutyme, at man enten lejede dem i byen – eller simpelthen købte dem færdige. Omkring 1920 gik det imidlertid op for studierne, at det dels var billigere at fremstille kostumerne end at købe/leje dem, og dels var det ikke helt ligegyldigt, hvordan det nye fænomen – 'filmstjernerne' – så ud. Dertil kom den prestige, som lå i at få kendte – og helst europæiske – designere til at tegne kostumerne, og filmens modemæssige magt blev efterhånden tydeligere.

I en tid hvor dansk film i stadig større grad gør sig bemærket internationalt, og ikke mindst hvor det amerikanske filmakademi har belønnet dansk film og danske instruktører med Oscar-statuetten, er det værd at minde den unge mand – arkitekt, scenograf og kostumetegner Max Réé.

Max Réé er tilsyneladende her i landet gået fuldstændig i glemmebogen, og det kan synes paradoksalt, når man tager hans indsats inden for specielt dansk teater, international teater og film samt tidlig TV-historie i betragtning.

Det som gør Max Réé og hans arbejder interessante er ikke bare det faktum, at en dansker overhovedet gjorde sig gældende i 1920'ernes og 1930'ernes Hollywood – og det ikke i småtingsafdelingen! Skønt hans

af Claus Kjær

baggrund var dansk, så var han i besiddelse af en dristighed, som gjorde ham international. Han bør huskes som en kunstner, som var med til at højne kvaliteten, og var toneangivende. Han skabte bevidsthed om kostumernes, kulissernes og selve helhedsindtrykkets betydning for teater- og filmkunsten. Selve det at skabe en velfunderet ramme, hvori illusionen og kunsten kan skabes og fungere. Han var desuden et levende bevis på, hvad en dansk arkitektuddannelse også kan føre til!

ET NYT TALENT

Max Réé blev født i 1889, og efter jura- og filosofistudier ved Københavns Universitet blev han optaget på Det kongelige Kunstakademi, hvorfra han i 1922 fik sin afgangseksamen som arkitekt. Det blev dog ikke inden for dette fag, han kom til at gøre sig gældende. Det kunstneriske sind havde han arvet fra sin mors familie. Hun, Betzy Libert, havde udstillet flere gange på Charlottenborg, og morfaderen var også maler. Faderen, Gerhard Müller Réé, var højesteretssagfører.

Allerede som atten-årig leverede han mode- og reklametegninger til Fønnesbech's modeblad og til københavnerbladet 'Vore Damer'. Stregen var 'art nouveau' (på dansk kaldet 'skønvirke!'), og tydeligt påvirket af britten Aubrey Beardsley og franskmændene Erté, for nu ikke at nævne de danske forbilleder som Kay Nielsen, Sven Brasch og Gerda Wegener. Han dyrkede det 'fantastiske', det 'elegante' og det 'drømmagtige', og arbejdede i en tynd streg med mange ornamenter og dekorationer.

MAX REINHARDT

Den københavnske teatermand Frede Skaarup blev opmærksom på det unge talent, og engagerede ham til at udføre kostumer og scenografi for Scala-revyerne. Da den legendariske tyske sceneinstruktør Max

Reinhardt i 1921 besøgte København 'opdagede' han Max Rée, og anvendte ham i de følgende 22 år. Max Rée's første arbejder for Reinhardt var Offenbachs 'Orfeus i Underverdenen', som blev opført med Rée's nye kostumer først i Stockholm og senere i København og Berlin.

LYNKARRIERE I NEW YORK

I 1923 bragte Max Reinhardt ham til New York, hvor de bl.a. aflagde besøg hos den stadigt velansete D.W.Griffith. Da Reinhardt vendte hjem, havde Rée besluttet at blive i U.S.A., og han arbejdede de følgende år på de store revyer på Broadway. Han udførte kostumer og scenografi, bl.a. til Irving Berlins 'Musicbox Revue', og instruerede endog en enkelt forestilling. I 1924 udfører han kostumer til 'Earl Carroll's Vanities'. Disse kostumer må have været temmelig luftige, da forestillingens direktør blev sigtet for blufærdighedskrænkelser!

HOLLYWOOD; M.G.M. – OG EN FRK. GARBO

I 1925 blev Max Rée engageret af den navnkundige producent Joseph M. Schenck – som senere skulle grundlægge 20th. Century Fox. Max Rée drog mod vestkysten, og bosatte sig i Los Angeles – hvor han skulle blive boende til sin død. Joseph M. Schenck Productions lavede filmen *East of the Setting Sun* med Schencks hustru Constance Talmadge i hovedrollen. Hun blev den første af filmens stjerner, som fik tegnet film- og privatgarderobe af Max Rée. For samme producent udførte han kostumer for Corinne Griffith til filmen *Into her Kingdom* og til Norma Talmadge i *Kiki*. Hurtigt kom Max Rée med i cirkelen af Hollywoods top-society, som talte Richard Barthelmess, Talmadge-søstrene, Pola Negri og Howard Hughes. Under et besøg i København samme år holdt han radioforedrag – 'Om amerikansk teater'.

Via Schenck og dennes bror Nicholas kom Rée til M.G.M., hvor han afløste Erté i art-direction-afdelingen. Erté havde ikke kunnet finde sig til rette i U.S.A., og drog hjem til Europa. Max Rée befandt sig derimod som en fisk i vandet i filmbyen, og specielt i den skandinaviske koloni, som på det tidspunkt bl.a. talte instruktøren Victor Sjöström, skue-

Side 24: Studieportræt af Max Rée. Denne side (øverst): Max Rée ved en scenografisk model til den Oscarbelønnede *Cimarron* (31). Nederst: Modelbyen som den kom til at se ud i filmen.

spillerne Jean Hersholt, Torben Meyer og Bodil Rosing, samt den nyankomne Mauritz Stiller og hans protegee Greta Garbo. Naturligt nok bad Victor Sjöström Rée designe kostumer til sin film *The Scarlet Letter*, og filmens stjerne Lillian Gish var specielt begejstret for ham. Da Garbo søgtes lanceret i *The Torrent*

(26) var det ligeledes naturligt, at Max Rée – i samarbejde med to andre designere, Andre-Ani og Kay Marsh – udførte kostumerne. Det ligger fast at Garbos imponerende pelskåbe var Rées værk. Garbo's garderobe i hendes næste film *The Temptress* var ligeledes bl.a. Max Rées værk.

FIRST NATIONAL – og von Stroheim.

I februar 1927 forlod han M.G.M. til fordel for en chefstilling hos First National. Han ledede studiets kostumeafdeling, og var som sådan ansvarlig for over fyre film! Han designede til selskabets største stjerner, som Colleen Moore og Billie Dove. Filmene blev desværre ikke de store succeser – kunstnerisk eller økonomisk, og da studiet efterhånden gik i opløsning ophørte Max Rées stilling hos studiet. For Famous Players-Lasky blev han af legendariske Erich von Stroheim engageret til *The Wedding March* (27), og året efter *Queen Kelly* med Gloria Swanson. Det er desværre lidt uklart, hvilke kostumer Rée udførte på de to film, hvorefter den sidste aldrig blev afsluttet.

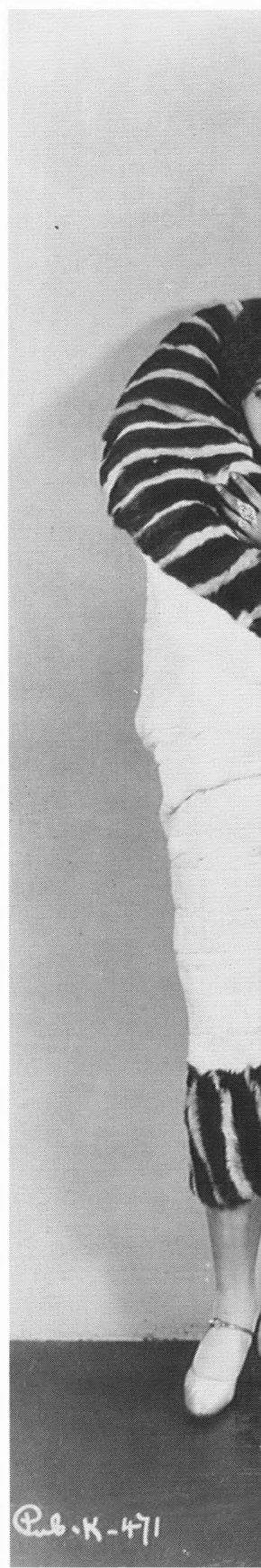
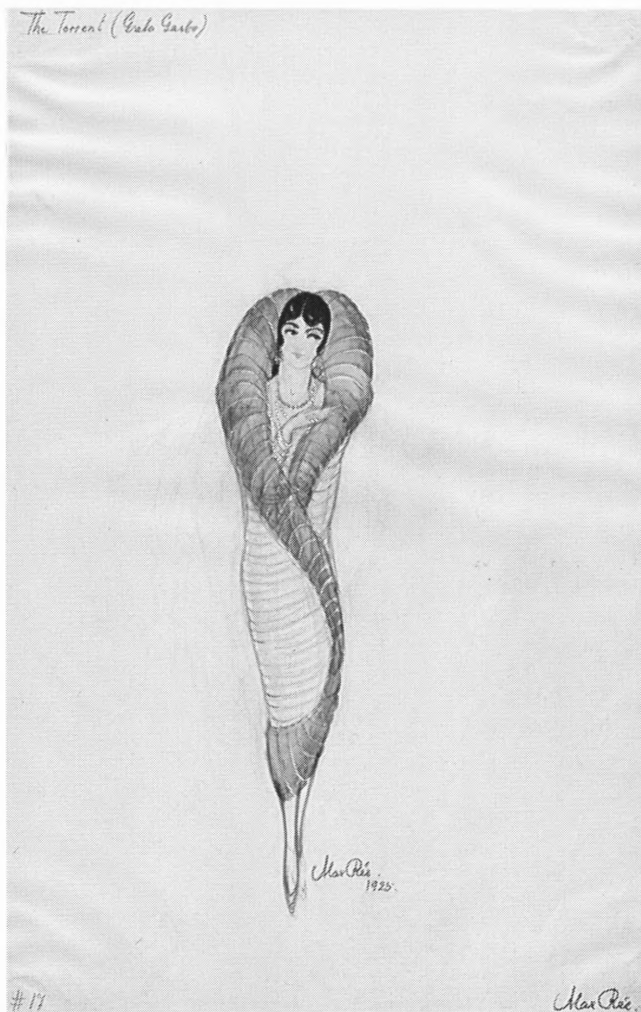
R.K.O. – og Oscar!

Da First National efterhånden blev omdannet til 'R.K.O'-studiet, tiltrådte han i februar 1929 stillingen som chief artdirector. Som leder af scenografi- og kostumeafdelinger var han hovedansvarlig for omkring 90 stum- og tidlige talefilm frem til 1932. I afdelingerne fandtes den unge Walter Plunkett (1902-1982), som skulle blive en af de helt store kostumedesignere – ansvarlig for titler som *Little Women*, *Gone with the Wind* og *An American in Paris*.

I mangel af topstjerner eller -instruktører kastede studiet sig tidligt over talefilmen, og producerede en skønsom blanding af musicals, komedier og dramaer. Allerede i 1929 fik Rée (og Plunkett) med musicalen *Rio Rita* en af de studiets første succeser. Det var en filmatiseret Broadway-succes, hvis stjerne var Bebe Daniels, og filmen udmærker sig ved, at der var to-farvesekvenser indlagt.

Strømmen af R.K.O.-film var dog temmelig uopfindsom, skønt solid. I 1929 og 1930 producerede selskabet henholdsvis 35 og 32 spillefilm. Fire af disse film gav overskud!

Blandt studiets nye stjerner var Irene Dunne med hvem Max Rée samarbejdede i filmene *Bachelor's Apartment*, *Consolation Marriage* og ikke mindst *Cimarron* (alle fra 1931). Sidstnævnte gav Max Rée årets Oscar-statuetten for art direction. Filmen er en stor og episk western, som udspiller sig over flere årtier. På imponerende vis følger filmen en lille westernby vokse sig stor og en lille families udvikling. Max Rée var

Overst til venstre Max Rées tegning af Nini Thomsen i filmen *The Torrent*. Til højre, Max Rée har taget Nini Thomsen i sin kostume fra filmen *The Torrent*. På side 28 Mary Astor og Gloria Swanson.

ning til Greta Garbos kostume i filmen *The Torrent* (1925-26). På det store billede resultatet i virke-
stilling sammen med Garbo i den skønne pelskåbe. Nederst til venstre viser Olivia de Havilland et
Midsummer Night's Dream (33). På forsiden af dette nummer af KOSMORAMA desuden den dan-
ade i sit kostume fra samme film.

rt Roland i Max Rées allerførste film *Rose of the Golden West* (27).

hovedansvarlig, men man må nok tilskrive kostumerne Walter Plunkett. Plunkett beherskede den realisme, som filmen krævede – en realisme, som ikke var Max Rées stærke side. Selv i dag er filmens udendørsoptagelser imponerende, og Irene Dunnes præstation er enestående. Hun blev da også nomineret til en Oscar. Filmens mandlige stjerne, Richard Dix, overspiller til gengæld fælt. Ialt blev filmen belønnet med tre Oscars, og i knapt tres år var den den eneste western, som vandt en Best Picture-Oscar – indtil *Dancing with Wolves* (90).

Da David O. Selznick i 1932 blev tilknyttet R.K.O. forsøgte han drastisk at lægge selskabets stil om. De tidligere fantasifilm og musicals, hvormed Max Rée havde excelleret, blev erstattet med realistiske 'syngestudier', som ikke indeholdt megen fantasi. Der blev også skåret drastisk i filmenes produktionsbudgetter. Det står lidt uklart om Rée 'blev gået', eller om han selv holdt op, men under alle omstændigheder brugte han resten af året til rejser i Tyskland, England, Frankrig, Spanien og Danmark. Senere samme år tegnede studiet kontrakt med den unge Katherine Hepburn og året efter med Ginger Rogers, og man kun beklage at Max Rée aldrig fik mulighed for at arbejde sammen med de to. Selznick tegnede ligeledes kontrakt med instruktøren George Cukor, og i 1933 begyndte studiets storhedsperiode.

A MIDSUMMER NIGTH'S DREAM

I 1933 kom Max Reinhardt til USA igen, og han engagerede Max Rée som kostumetegner på Shakespeares *A Midsummer Nighth's Dream*. Forestillingen var på en længere turne i USA, hvori indgik en pragtforestilling i Hollywood Bowl. Året efter blev forestillingen filmatiseret af Warner Brothers. Her var tale om en virkelig prestige-film (Shakespeare & Reinhardt!), og alle sejl var sat til. Det var Warners første film med et millionbudget. Stjernerne talte den purunge Olivia de Havilland og Mickey Rooney (som Puk), samt de mere etablerede stjerner James Cagney, Joe E. Brown og Dick Powell. Koreografien blev udført af russiske Bronislava Nijinska (Nijinskis søster) og den danske balletdanserinde Nini Theilade (som også havde en rolle i filmen). Filmsproget – og ikke

mindst det store produktionsapparat – var nyt for Max Reinhardt, og det mere håndgribelige instruktørarbejde blev udført af William Dieterle. Filmen tjente sig lige netop ind, men den imponerer dog stadig ved de opfindsomme kostumer, storladene 'sets' og ikke mindst fotograferingen, som blev belønnet med årets Oscar.

I de følgende år skabte Max Rée kostumer og dekorationer til omkring 25 teaterproduktioner – flere sammen med Max Reinhardt, som havde åbnet sin teaterskole i Hollywood. Max Rée underviste i arkitektur på El Capitan College og i scenografi på Mary Pickfords teaterskole. I 1943 samarbejdede han med Max Reinhardt på Den skønne Helene, som skulle produceres i samarbejde med The New Opera Company. Desværre døde Reinhardt den 31. oktober, og forestillingen blev skrinlagt. I 1946 udstillede Rée sine arbejder i New York for United Scenic Artists, samme år som han tegnede kostumer til sin sidste film *Carnegie Hall*. Det var en forglemmelig koncertfilm udi det klassiske, med solister som Leopold Stokowski, Arthur Rubinstein og Rise Stevens.

NYE UDFORDRINGER

I 1950 samarbejder Rée med en Hollywood-baseret teatertrup, The Players Ring, og illustrerer bl.a. en guidebog, *Under the Stars of L.A., Hollywood and Environs*. Tegningerne hertil, som var forbløffende moderne i stregen, afslørede en humor, som hidtil ikke havde vist sig i hans arbejder. I 1951 underviste han på John Burrough's Senior High School. I 1952 blev han chief art-director hos TV-selskabet NBC's All-Star Revue. Han var hovedansvarlig for et ugentligt lørdags-show, hvis stjerner talte Groucho Marx, Sophie Tucker og Jimmy Durante. Året efter døde han pludselig efter kort tids sygdom. Han blev begravet i København.

MAX RÉE OG DANMARK

Forbindelsen til Danmark blev vedligeholdt, skønt han i 1931 blev amerikansk statsborger. Rée afholdt sammen med de nære venner, familien Jean Hersholt, det årlige Danish Party. Så ofte som tiden – og verdenssituationen – tillod det, var Max Rée i Danmark, og hans besøg blev da altid omtalt i den danske presse. I 1936 optrådte han ligefrem

i en dansk ugerevy – To berømtheder fra Hollywood – sammen med en indianerhøvding! Samme år holdt han radioforedraget *Filmen – en verdensmagt*.

LINIERNE

I en lille håndbog *Breaking Into the Movies* fra 1927, hvori forskellige prominente filmskabere skrev om deres metier, bidrog Rée med artiklen *Costume Designing*. Han var meget bevidst om både kostumers og sets' psykologiske betydning. Han nævner de to vigtigste elementer: 'a sense of the beauty of lines' og 'psychology'. Han beskriver, hvordan han bruger sin arkitektuddannelse, og nærmest bygger kostumet op, som var det et hus – fra fundamentet op. Og altid med skuespillerens og rolens personlighed i baghovedet. 'I put the flesh on the characters first, and then the materials on the flesh'. Kostumets linier fungerer, næsten som karaktertegninger, og 'a dip of a single inch in a shirt may make it a success or failure'. Selve draperingen og syarbejdet overlader han dog til andre: 'my work is to visualize the effect of a costume upon the screen, to build it to fit a personality and a character, and to see that the completed costume does this'. Artiklen slutter med den manende sætning: *the lines tell everything!*

Max Rée var velestimeret i Hollywood, men et meget privat menneske, som man vanskeligt kom ind på

livet af. Dem som har kendt ham, beskriver ham som i besiddelse af en franskmands belevenhed og en englænders distance. En selvbevidst og pertentlig gentleman, som kendte sit eget værd – og som havde grund til det! Når et kostume skulle udføres, skulle det udføres, som *han* ville have det, og altid uden de store hysteriske scener, som branchen jo nok ellers kunne lægge op til. Max Rée's kostumer var altid udført professionelt i mindste detalje, og var syet så de virkelig kunne bruges. Det vil sige, her var ikke tale om teaterkostumer, som kun sjældent kan bruges i virkeligheden. Max Rée brugte de rigtige materialer – silke, brokade, perler – hvilket også var med til at give skuespilleren den rigtige følelse for rollen. Selv undertøjet var det korrekte – skønt det aldrig blev set på lærredet! Nini Theilade har fortalt forfatteren, hvordan hendes kostume i *A Midsummer Nighth's Dream* tog flere timer at iføre sig. Hvert enkelt lille sølvskæl blev limet på hovedet, og da hun beklagede sig overfor Max Rée, sagde han: 'Ja, sådan skal det være, og du vil forstå, når det er færdigt!'. Og det gjorde hun. I 1985 blev samlingen af tegninger, fotos, manuskripter – og Oscar-statuetten – overdraget Det Danske Filmmuseum af Max Rée's familie, og en mindre udstilling blev arrangeret. Og vi kan såmænd godt være stolte over denne 'glemte' dansker i Hollywood.